

JAARVERSLAG 2013 PENDRECHTSE MOLEN

Normale jaren lijken niet te bestaan en dit jaar was daarop geen uitzondering: Jan Bruins begon als tweede molenaar, ondergetekende ging half april met pensioen en daarna als vrijwilliger gewoon door, de gemeente Barendrecht dreigde de molenbiooop slechter te maken, moleneigenaar het Natuur- & Recreatieschap IJsselmonde besloot te bezuinigen en de molen te willen afstoten.

DE MOLENBIOTOOP

Het was toekomstbepalend wat er met de molenbiooop aan de hand was, zowel boven als onder het maaiveld, zowel wat betreft zichtbaarheid en windvang als de waterhuishouding. De biooop van de molen ligt in de werkingssfeer van maar liefst vijf verschillende bestemmingsplannen. In 2012 waren drie daarvan vastgesteld met de bescherming van de molenbiooop in sterk wisselende kwaliteit: eenmaal met de 1 op 100 regel, eenmaal met de 1 op 30 regel en eenmaal dat er rekening gehouden moet worden met “de aanwezigheid van molens (molenbiooop)”. Eén bestemmingsplan moet nog vastgesteld worden. De meeste aandacht ging dit jaar uit naar het voor de molen meest belangrijke bestemmingsplan: dat voor het gebied waarin de molen staat, het Zuidelijk Randpark.

Daarnaast speelt de herinrichting van het Zuidelijk Randpark in verband met de aanleg van de Blauwe Verbinding. Het doel van de Blauwe Verbinding is om de waterkwaliteit in Rotterdam-Zuid te verbeteren. In het schetsontwerp was tot mijn schrik de functie van de molen tot het absolute minimum beperkt geworden, terwijl de molen zo nuttig

Een molen moet je kunnen zien én de wind moet er ongehinderd naar toe kunnen gaan en weer weg kunnen waaien. Met de 1 op 100 regel wordt er voor gezorgd dat obstakels (begroeiing, gebouwen, etc.) in de omgeving voldoende laag blijven. Dat houdt in, dat de eerste honderd meter vrij blijven en dat daarna per honderd meter een obstakel maximaal één meter hoger mag worden, gerekend vanaf de onderste punt van het wiekenkruis.

Tekening: Michiel Veldkamp

is in het verbeteren van de waterkwaliteit en het tegengaan van blauwalg: het doorspoelen/verversen van water en het verhogen van de zuurstofopname. Eén en ander leidde voor mij dit jaar tot in totaal 17 gesprekken, overleggen en vergaderingen, tot naspeuringen in archieven, tot het schrijven en rondsturen van een zienswijze en meerdere nieuwsbrieven, tot het inspreken bij vergaderingen van een gemeentelijke raadscommissie.

De gemeente Barendrecht hield vast aan de 1 op 30 regel “om toekomstige ontwikkelingen mogelijk te houden” en ik ijverde voor de 1 op 100 regel, omdat er bij een molen in een groen recreatiegebied geen “ontwikkelingen” mogelijk zouden moeten zijn.

Uiteindelijk besloot de gemeenteraad van Barendrecht **unaniem** (!) om de 1 op 100 regel op te nemen.

Op dit moment wordt er nog aan gewerkt om de molen de functie te geven het water van een deel van het Zuidelijk Randpark te verversen en zodoende daar de waterkwaliteit te verbeteren.

Vlak bij de molen ligt een sportveld, waar tot begin dit jaar American Football Club Rotterdam Trojans speelde. Uit een krantenbericht maak ik op, dat mogelijk voetbalvereniging Besiktas het veld zal gaan gebruiken.

GROEPSBEZOEK

Ook dit jaar gaven we rondleidingen aan diverse schoolklassen en lesgroepen. Nieuw was een GPS-speurtocht op de fiets door de Hervormde Gemeente Barendrecht.

Graag maken we tijd vrij voor een ploeg van de Rotterdamse Brandweer. Tien mensen van de kazerne aan de Mijnsheerenlaan kregen een speciaal op hen toegespitste rondleiding.

Voor het **Jeugdvakantie-paspoort** deden we 12 rondleidingen voor in totaal 136 deelnemers: 80 kinderen en 56 begeleiders.

Hoe het kwam weet ik niet, maar het ging niet naar de zin. Meer dan vorige jaren kwamen te veel mensen zonder afspraak en ook op willekeurige tijden. Voor het volgende jaar moet duidelijker in de tekst aangegeven worden, dat deelnemers moeten reserveren.

Foto: Jan Bruins, 21 augustus 2013

ACTIVITEITEN

Zoals gebruikelijk was de molen present bij de **Nationale Molendagen**, 11 en 12 mei. Het was niet druk met ongeveer 60, respectievelijk 35 bezoekers, maar die kregen dan wel de volle aandacht. Op zaterdag kwam Lenie van Houweling breien en Robin van Egmond heeft schapen geschoren; op zondag kwam Ans Kriesels spinnen. Op de **Open Monumentendagen**, 14 en 15 september, was het nog wat rustiger: 8 respectievelijk 22 bezoekers. Het weer zat toen beslist niet mee.

Dit jaar was voor het eerst, dat de molen geen rust in wandeltochten was: de GZH-wandelingen bij de molen zijn gesneuveld vanwege bezuinigingen.

Ook dit jaar voerde de molen tijdens collecteweken de vlag van negen collecterende organisaties. Eén van deze vlaggen is compleet weggewaaid tijdens de storm van maandag 28 oktober.

Droevig was, dat ik de molen in de rouw heb gezet vanwege het overlijden van prins Friso, beschermheer van De Hollandsche Molen, vereniging tot behoud van molens in Nederland.

ONDERHOUD

Nadat het vorige jaar twee wieken hersteld werden, kwamen dit jaar de andere twee aan de beurt. Het betrof het herstel van de bevestiging van de stroomlijnprofielen. De molen heeft zelfs een paar keer gemalen met twee tamelijk onttakelde wieken. Tegelijkertijd is alles wat rondgaat tijdens het malen nagezien: “het recht, rond en vasthangen van het gaande werk”.

Tussentijds was een noodreparatie noodzakelijk. Als molenaar houd je tijdens het malen goed in de gaten dat alles naar behoren functioneert. Zo loopt de bovenas (waar de wieken aan vastgemaakt zijn) aan de achterkant tegen een steen met daarin een smeergleuf. Die smering bleek op een moment niet meer te werken, waardoor de steen ging verpoederen. De molenmakers hebben de steen er tussenuit gehaald en de smeergleuf de juiste vorm en omvang gegeven, waardoor deze sindsdien naar behoren werkt.

Halverwege november kwam de molenmaker weer aan de molen: nu voor het herstel van het kruiswerk van de molen. Om de molen

op de wind te kunnen richten kan de kap gedraaid worden. Dit liep steeds moeilijker, omdat het dak klem kwam te lopen op de ondertoren. Vermoedelijk was dit bij de grote restauratie in de zeventiger jaren te krap uitgevoerd. Besloten is de onderrand van de kap dikker te maken, zodat deze omhoog komt. Ook worden de slijtlagen vervangen.

De molenmaker heeft de kap opgekrikt en het rollenlager verwijderd. Bij demontage bleek, dat de onderliggende balken zwaar aangetast waren door de bonte knaagkever en niet gehandhaafd konden blijven.

Toen werd de vraag belangrijk hoe dit alles vervangen zou worden. Met name de plek waar kruirollen verwisseld kunnen worden leverde een puzzel op. Daarover maakte ik een apart verhaal en dat is interessant genoeg om als bijlage achter dit jaarverslag toe te voegen.

Bij het vervangen van de kruivloer is de rollensluis in oorspronkelijke vorm terugkomen.

De rest van de molen is nu ook geïnspecteerd op houtaantastingen en er is helaas veel meer aan de hand. De rapportage daarvan heb ik nog niet ontvangen.

Voor volgend jaar staat de aanpak van de lange schoren op het programma. Dit zijn de aan de kap afhangende schuine balken om de molen op de wind te richten. Aanvankelijk was het plan om één schoor deels te vervangen, maar de molenmaker constateerde, dat beide schoren in z'n geheel vervangen moeten worden.

We hobbelen de laatste jaren helaas van tegenvaller naar tegenvaller.

Voor het kleine onderhoud kunnen we melden: het innaaien van een kabelbinder in de tip van de wimpel om te voorkomen dat deze steeds in een knoop waait, de kammen van het waterwiel zijn in de was gezet, we hebben twee kapotte kruirollen vervangen (er is nog voldoende voorraad in de molen aanwezig), de bevestiging van de bliksemkabel aan één van de wieken is vervangen, we hebben een gebroken schoep van het scheprad vervangen (er staan nog een paar nieuwe schoepen op voorraad), er is een nieuwe ontvochtiger aangeschaft om de luchtvochtigheid in de molen zo laag mogelijk te houden om houtaantasting tegen te gaan.

In het najaar is de rioolpomp van de molen vernieuwd.

MIO'S

Lopende het jaar waren er zeven molenaars-in-opleiding die een deel van hun opleiding hier deden. Eén van hen deed toelatingsexamen maar helaas niet met het gewenste resultaat.

BEESTEN

Rond de molen lopen sinds jaar en dag de nodige kippen, geiten en schapen van Barendrechts levend landbouwmuseum "De Kleine Duiker". Nieuw dit jaar waren Doortje, een Haflinger merrie en Pinky, een Welsh ponyruin. Dat leidde tot bezoek van de nodige "paardenmeisjes". Om het kapottrappen van het talud onderaan de molen tegen te gaan heb ik de doorgang daar geblokkeerd. Ook waren er extra kettingen aan het toegangshek nodig om te voorkomen, dat dit hek ontzet zou worden doordat Doortje er tegenaan schuurt.

De schapenwei naast het molenterrein was leeg dit jaar: dit terrein werd opgehoogd met grond die vrijkwam bij graafwerkzaamheden voor de Blauwe Verbinding.

EEN BIJZONDERE BEZOEKER

Voor het eerst in mijn molenaarsbestaan heb ik een bezoeker weggestuurd, omdat hij handtastelijk werd. Het hele gebeuren was dusdanig, dat ik besloot over mijn ervaringen een artikel te schrijven voor De Gildebrieft, het kwartaalblad van het Gilde voor Vrijwillige Molenaars.

Dit artikel is als bijlage opgenomen achteraan dit jaarverslag.

TOEREN

2013	absoluut	dagen	per dag
januari	54.809	12	4.567
februari	40.006	11	3.637
maart	43.311	10	4.331
april	47.491	11	4.317
mei	53.854	11	4.896
juni	76.292	14	5.449
juli	24.688	7	3.527
augustus	53.224	13	4.094
september	47.359	13	3.643
oktober	58.480	13	4.498
november	32.349	8	4.044
december	0	0	n.v.t.
totaal	531.863	123	4.324

In maart en april heeft de molen een paar weken stilgestaan vanwege het herstellen van de buitenroe.

In de vakantieperiode heeft de molen minder gemalen maar is niet stil blijven staan.

De tweede helft van november en de hele maand december stond de molen stil vanwege het herstel van het kruiwerk.

Op de bovenas van de molen is door de Provincie Zuid-Holland een teller gemonteerd. Die teller registreert meestal iedere omwenteling. Met een minimum van 60.000 omwentelingen keert de provincie een maalpremie uit. Op die manier wil de provincie het draaien/malen met de molen stimuleren. Vanaf 1995 krijgt de molen ieder jaar het maximum bedrag uitgekeerd.

jaar	maal-dagen	gemiddeld per dag	toeren totaal
2004	139	4.198	583.533
2005	132	4.029	531.820
2006	138	4.566	630.166
2007	135	4.653	628.128
2008	140	5.097	711.092
2009	138	5.103	704.162
2010	129	4.806	619.992
2011	136	4.788	651.151
2012	115	4.398	504.723
2013	123	4.324	531.863

De volgende jaren springen er uit:

Gedurende 2008 en 2009 was er veel wind en dat leidde tot hoge gemiddelden per dag.

Het jaar 2010 kende minder maaldagen, omdat ik toen twee keer op vakantie ben geweest.

In 2012 heeft de molen acht weken stilgestaan vanwege het uitvoeren van onderhoud, dus minder maaldagen en minder toeren.

Dit jaar heeft de molen in totaal negen weken stilgestaan maar dankzij de nevenmolenaar bleef het verlies aan maaldagen en toeren beperkt.

Sinds de heropening van de molen (eind 1993) ging het wiekenkruis **11.198.852** keer rond.

Barend Zinkweg
molenaar van de Pendrechtse Molen
31 december 2013

www.pendrechtsemolen.nl

Alle foto's zijn gemaakt door Barend Zinkweg, tenzij anders aangegeven.

Heel bijzonder

Op sommige ontmoetingen is een mens niet voorbereid. Daarom heb ik dit opgeschreven voor de Gildebrief, omdat een ander zoiets óók kan overkomen.

Een naar incident

Er komt een bezoeker het molenerf op gelopen. Hij is heel geïnteresseerd, althans zo lijkt het. Ik ken hem niet: ik zie 'm voor het eerst. Hij is veel jonger dan ik: ik zou z'n vader kunnen zijn. Hij loopt over van vragen en hij neemt nauwelijks de tijd om te luisteren naar de antwoorden. Hij wil alles zien en alles weten. Zo'n bezoeker heb ik wel eens meer. We gaan de molen in en ook naar boven. Als ik op de roetzolder uitleg geef, staat hij dicht naast me en ik voel heel even zijn hand onder en tegen m'n ballen naar boven komen. Hij heeft me heel even zachtjes in m'n kruis getast!

Ik doe verward een stap opzij. Wat moet ik daar nu mee, schiet het door m'n hoofd. Ik hoor niet meer wat hij zegt en ik zorg er voor afstand te houden. Ik denk er aan wat er hierna zou kunnen volgen. Ik weet het niet. Als ik niet weet wat hij nog meer kan gaan doen, dan weet ik wel dat hij weg moet. Hij moet weg en wel onmiddellijk. Ik beseef dat ik hem duidelijk moet maken, dat ik hier niet van gediend ben: nu niet en nooit niet. Ik realiseer me ook, dat hij kan weten dat ik vaak in de molen te vinden zal zijn. Als hij me lastig wil vallen, dan weet hij me te vinden. Dan weet ik ook heel zeker, dat hij nu heel duidelijk moet weten, dat ik dit niet wil.

Ik zeg hem, dat hij weg moet gaan. Hij mompelt dat hij een grapje maakte. Ik denk: dat zou best kunnen, maar ik vertrouw je niet. Hij kan ook iets uitproberen en ik wil niet weten wat hij dan precies aan het uitproberen is. Ik besluit dat ik niets hoeft uit te leggen. Ik weet dat ik nergens met hem over wil praten. Ik weet dat ik hem buiten moet sluiten. Ik vermijd oogcontact en houd hem duidelijk op afstand. Ik wil afschuw laten zien. Ik herhaal dus op een dwingende toon, dat hij weg moet gaan. Hij loopt naar de trap naar beneden en gaat op de verkeerde manier de trap af. Ik roep met een harde, onvriendelijke stem, dat hij zich moet omdraaien. Ook hij

hoeft niet de trap af te vallen. Als het er op lijkt dat hij toch wil doorlopen, herhaal ik harder en barser dat hij zich om moet draaien. Hij draait zich om en zonder nog een woord te zeggen gaat hij de molen uit. Later zie ik hem op enige afstand langs de molen lopen en ik ga met m'n rug naar hem toestaan.

Hiermee is het verhaal nog niet af

Een dergelijke gebeurtenis heeft een hele nasleep. Een paar dagen later zie ik m'n tweede molenaar en die vertelt ik natuurlijk wat er gebeurd is. Hij moet tenslotte ook helemaal op de hoogte zijn. Natuurlijk reageert hij verast. Weer een dag later zie ik mijn contactpersoon voor de moleneigenaar. Die vertelt me, dat het beter was geweest als ik hem onmiddellijk had ingelicht, direct nadat het gebeurd was. Hij zegt: "Stel je nou eens voor, dat die kerel uit zelfbescherming een verhaal in omloop brengt waarin jij de boosdoener bent. Dan is het heel belangrijk, dat wij jouw versie al eerder gehoord hebben. Dan kunnen wij niet door zoiets in verwarring gebracht worden. Stel je voor, dat hij dit bij de politie

verteld heeft, dan moeten wij jouw verhaal kennen om daar op een goede manier mee om te kunnen gaan".

Ja, daar had ik nog niet aan gedacht en hij had achteraf gezien natuurlijk helemaal gelijk. Verder vraagt mijn contactman: "Wil jij de volgende dagen wel alleen in de molen zijn. Die kerel kan mogelijk nog eens terug komen." Dat is vrij simpel: ik ben een aantal dagen weg. Tegelijk is het ook weer niet simpel, want dan is de tweede molenaar aan de molen. We besluiten, dat ik de tweede man nog een keer bel om hem daarover na te laten denken. Als ik hem bel, blijkt dat mijn tweede molenaar daar al over had gedacht en hij was niet van plan zich te laten afschrikken. Mijn contactpersoon voor de moleneigenaar meldt mij ook, dat dit incident ook door hem doorgegeven zal worden verder de organisatie in. Zij hebben daarvoor voorschriften die gevolgd moeten worden. Verder raadt hij mij aan bij de politie aangifte te doen. Dan zal de politie meer haast maken om naar de molen te komen als ik 112 bel wanneer hij inderdaad terugkomt en me mogelijk weer lastig wil vallen.

Aangifte doen

De volgende dag bel ik de politie met de vraag om een afspraak te maken om aangifte te doen. Nou, zo eenvoudig is dat niet. De politie is onderbezet en heeft de eerstvolgende dagen geen tijd. Het blijkt dat er ook regels zijn voor het doen van een dergelijke aangifte. Om aangifte te kunnen doen van een zedenzaak zijn er twee politiemensen nodig. Bovendien moet er eerst een "intakegesprek" gevoerd worden. Daarna is er een bedenktijd voorgescreven, zodat je na kan denken of je de aangifte wel wil doorzetten. Dat heeft te maken met de gevoeligheid van dit soort incidenten waar vaak een familielid of een buur bij betrokken is. Pas ná die bedenktijd kan aangifte gedaan worden. De politieagent waarmee

ik praat besluit, dat er in mijn geval sprake is van een onbekende dader. In dat geval is die bedenktijd niet perse nodig. Dan kan het telefoongesprek opgevat worden als het intakegesprek.

De aangifte deed ik vervolgens een week later. Ook dat is weer een bijzondere bezigheid. Twee mensen van de politie willen heel precies weten wanneer het gebeurd is en waar en onder welke omstandigheden en wat er precies gebeurde en hoe groot, oud en dik hij was met welke kleren en haren en ga zo maar door. Daar zijn we bijna anderhalf uur mee bezig geweest. Het gesprek wordt onopvallend vastgelegd met een geluidsopname en op film.

Eén van de vragen was waarom ik aangifte wilde doen. Daar had ik meerdere redenen voor. Het zou kunnen dat deze man vaker mensen onzedelijk lastig valt en dan moet de politie voldoende aangifte hebben om hem te kunnen vatten. Een andere reden was, dat ik verwachtte dat de politie sneller zou reageren als ik bel met de melding dat hij weer bij de molen staat. Een derde reden was, dat ik wil voorkomen, dat hij een verhaal in de wereld helpt waarin ik de dader ben onder het motto: de aanval is de beste verdediging.

De baas in de molen

Als zoiets gebeurt besef je, dat je kwetsbaar bent op een plek waar echt iedereen zomaar naar binnen kan stappen. Je weet ook, dat je goede naam heel makkelijk naar de knoppen kan gaan, als iemand een vervelend verhaal de wereld in helpt. Nu weet ik echt niet hoe je zoiets kan voorkomen. Dat maakt het wel erg lastig. Gelukkig gebeurt zoiets naars niet vaak. Wel besef ik dat in mijn geval ik m'n postuur mee heb, dat ik een man ben (vrouwen zijn nog kwetsbaarder) en dat ik een behoorlijk dwingend stem kan opzetten. Ik weet dat ik de baas ben in de molen en dat ik dat duidelijk kan laten blijken. Op een duidelijke manier de baas kunnen zijn in je molen is met alle bezoek van belang, maar in dit soort gevallen helemaal. Het was de eerste keer in 25 jaar, dat ik iemand de molen uitgestuurd heb. Heel bijzonder.

*Barend Zinkweg
Molenaar van de Pendrechtse Molen in Barendrecht.*

DE ROLLENSLUIJ VAN DE PENDRECHTSE MOLEN

Al lange tijd zijn er discussies geweest waarom in de Pendrechtse Molen de kruivloer niet overal “netjes” boven op het metselwerk ligt. Ter plaatse van de rollensluis is de kruivloer namelijk aanzienlijk breder en steekt naar binnen uit. Nooit eerder is er iemand geweest die ook eens goed naar het metselwerk eronder keek en dat in de discussie betrok. William Brieffies deed dat onlangs wel en toen “viel het kwartje”.

In het timmerbestek uit 1731 staat in artikel 2 het volgende:

De vloer dick 5 duijm (13,1 cM) breed 13 duijm (34 cM) met pennen en gaten in malkanderen gewerckt, de pennen dick aan de borst 1 ¾ duijm (4,58 cM) en op het ent 1 5/8 duijm (4,25 cM), lang aan de binnekant 10 duijm (26,2 cM) ijder pen met 4 houde duijms (2,6 cM) nagels gesloten de gaten in goeie ordenen te boren dat de rolle de nagels mis komen te rolle. De vloer niet meer dan in 6 sticke ront gewerckt. Een van dese sticken te maken een rolgat moet aan de binnekant niet door gewerckt worden maar moet voor het gat 15 duijm (39,2 cM) breed Zijn en vervolgens schuijn toe te wercken op de breed van den ring.

Ik lees hier, dat het bestek bij de bouw van de molen voorschreef de kruivloer bij de rollensluis breder te maken om een gat te kunnen maken zonder de kruivloer daarbij te verzwakken. Dat is precies wat we nu aantreffen. De huidige kruivloer is meer dan waarschijnlijk de oorspronkelijke.

In 1977 is de molen grondig gerestaureerd. Er is nieuw gaande werk aangebracht en er is een geheel nieuwe kap op de molen gezet. De molenromp stond scheef en voordat de nieuwe kap geplaatst werd, is de komplette kruivloer van de molen afgetild om het metselwerk waterpas te maken om de molen beter te kunnen kruien. Toen is ook de holte onder het *rolgat* gedicht. Om toch een nieuwe rol in de rollenwagen te kunnen plaatsen is de voorste rand van het *rolgat* verlaagd. Een paar jaar geleden is op mijn verzoek het restant van de voorste rand verwijderd om meer ruimte te creëren. Als ik een nieuwe rol wilde plaatsen moest ik namelijk altijd de kap tegen lijdzame wiggen omhoog kruien om voldoende ruimte krijgen. Op voorstel van de molenmaker is eronder een stalen plaat aangebracht om verband te houden in het geheel.

In mijn verzameling foto's van de molen komt geen foto voor van de rollensluis vóór de restauratie van 1977/78. Wel is duidelijk te zien, dat de kruivloer uit twee lagen bestaat: een dikke muurplaat met daarbovenop een slijtlaag. Ik heb in mijn boekenverzameling en op het internet gezocht naar een afbeelding van een rollensluis zoals die oorspronkelijk in de Pendrechtse Molen gezeten heeft. Die heb ik niet gevonden.

Het aantal afbeeldingen van een rollensluis is beperkt, maar het lijkt erop dat de uitvoering van “onze” rollensluis heel bijzonder is.

De links afgebeelde rollensluis is van De Drie Lelies uit Maasland. Duidelijk is te zien, dat een deel van de kruivloer verwijderd kan worden, waarna de nieuwe rol via de ruimte eronder naar boven getild kan worden in de rollenwagen. Hier ontbreekt

de verbreding van de kruivloer, maar het lijkt erop, dat alleen de slijtlaag gedeeltelijk weggehaald kan worden en dat er een gat zit in de muurplaat waardoor de rol gestoken moet worden. Ik heb aan de molenaar van De Drie Lelies om meer informatie gevraagd.

Uit het boek *Molenbouw* van Anton Sipman komt de rechts staande afbeelding.

Variant *a* betreft een stenen molen met een fraaie rollaag als onderkant van de rollensluis uit de poldermolen van Molenaarsgraaf. Ook hier ontbreekt de verbreding van de kruivloer.

Links een foto uit de Pendrechtse Molen.

A geeft de oorspronkelijke hoogte aan van de muurplaat.

Daarbovenop ligt normaal gesproken een uitneembare plaat ter dikte van de slijtlaag om de kruivloer dicht te maken.

B geeft de hoogte aan waarop de voorrand is verlaagd nádat de holte in het metselwerk is dichtgemaakt in 1977.

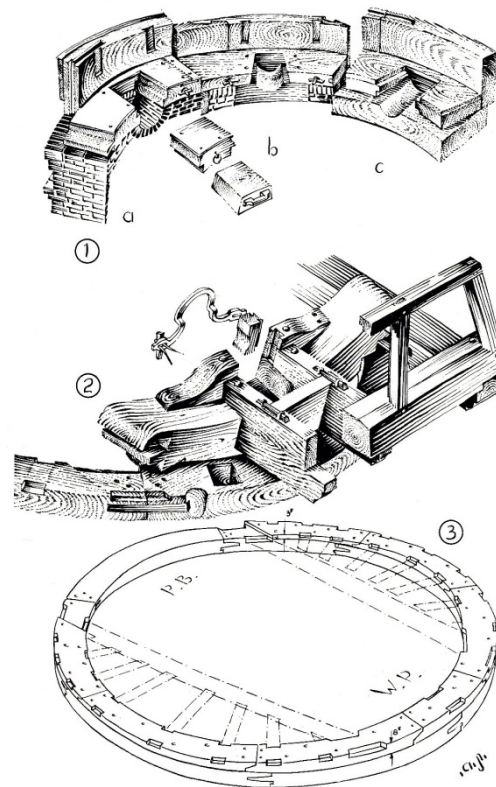
C geeft de stalen plaat aan die ter versterking onder de muurplaat is aangebracht nadat de rest van de voorrand is weggehaald.

Duidelijk is aan de kleurverschillen te zien, dat één en ander op verschillende momenten gemaakt is.

Daaronder is duidelijk te zien, dat er met een afwijkende, nieuwe steensoort een ruimte is opgevuld.

Noot: Er komen meer stenen voor van een afwijkende soort. De Pendrechtse Molen is oorspronkelijk gemetseld met IJsselsteentjes. Volgens het bouwbestek is de bovenste laag van het metselwerk uitgevoerd met Leidse stenen om daarvan een architraaf te maken: *en boven onder de kújp een Archetraaff van roode Leijdsche Steen.*

Barend Zinkweg, 1 december 2013.

Schuif in de kruivloer om de rollen in en uit te brengen:

1. a. gemetselde molen van de polder Molenaarsgraaf (Z.H.), kruivloer koud op metselwerk, plaatijzeren voering,
- b. gemetselde molen van de Kogjespolder te Warmond (Z.H.), kruivloer met blokkelen in het metselwerk, voor de schuif een blokkeel van 88 cm lengte,
- c. achtkant "De Eenhoorn" te Oostwoud, voorheen oliemolen te Wormerveer, kruivloer met eikehouten voering, keep in boventafelment.

Gat in de overring achter de penbalk:

2. "De Viaan", molen van de Bergermeer bij Alkmaar, het ringstuk met het gat was, als de stukken onder het windpeluwgedeelte van de kap, breder dan de stukken onder de roosterhouten.

Overring met slagstuk:

3. "De Geestmolen" van de H. Geestpolder te Rijsaterwoude (Z.H.).